

KARA TAŞITLARI KASKO SİGORTASI BAĞLAMINDA, TÜRK TİCARET KANUNU’NUN 1429/1. MADDESİNDE GEÇEN “SİGORTA ETTİREN VEYA SİGORTALININ FİİLİNDEN SORUMLU OLDUĞU KİŞİLER” KAVRAMINA İLİŞKİN KISA BİR DEĞERLENDİRME

A BRIEF EVALUATION OF CONCEPT OF “PERSONS WHOM POLICYHOLDER OR INSURED ARE RESPONSIBLE FOR THEIR ACTS” MENTIONED IN ARTICLE 1429/1 OF TURKISH COMMERCIAL CODE, IN THE CONTEXT OF COMPREHENSIVE VEHICLE INSURANCE

Damla KÜÇÜK*

Makale Bilgi

Gönderilme: 22/08/2019
Kabul: 10/02/2020

Anahtar Kelimeler

*Kasko Sigortası,
TTK m.1429/1,
Fiilinden Sorumlu
Olan Kişiler,
Riskin
Gerçekleştirilmesi,
Rıza.*

Article Info

Received: 022/08/2019
Accepted: 10/02/2020

Keywords

*Labour-Job Protection,
Termination,
The Right of Defense,
Worker Behavior,
Worker Productivity,
Assent.*

Özet

Türk Ticaret Kanunu’nun 1429/1. maddesinde, aksine sözleşme olmadığı sürece sigortacının, sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin teminat altına alınmış riski, ihmal veya tazminat ödenmesini sağlamak amaçları olmadığı sürece kasıtlarıyla gerçekleştirdiklerinde de sigorta tazminatını ödemekle yükümlü olacağı düzenlenmiştir. Türk Hukuku’nda bu hüküm Yargıtay tarafından en çok kara taşıtları kasko sigortası bağlamında ortaya çıkan uyuşmazlıklara uygulanmaktadır. Halbuki maddede geçen sigorta ettiren veya sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişi kavramı, üzerinde anlaşmaya varılmış bir içerik ve kapsama sahip değildir. Dolayısıyla hem doktrin hem de Yargıtay tarafından, bu kavrama farklı anlamlar verilmiştir. Bir uyuşmazlığı hukuk önünde kesin olarak sonlandırma yetkisi Yargıtay’da olduğu için, konu hakkındaki yorum ve uygulaması daha ön plana çıkmaktadır. Oysa verilen kararlar değerlendirildiğinde, Yargıtay tarafından da yeterli ve makul kriter ve gerekçelerin oluşturulmadığı görülmektedir. Bu bakımdan, çalışmada esas olarak sigorta ettiren veya sigortalının fiilinden sorumlu oldukları kişi kavramı, 1429/1. maddenin konuluş amacı gözetilerek yorumlanmaya ve bazı öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

Abstract

In the Article 1429/1 of the Turkish Commercial Code, it is regulated that unless otherwise agreed, insurer shall pay insurance indemnity, when the persons whom policyholder or insured are responsible for their acts cause risk with their gross negligence or deliberately unless they aim for paying indemnity. In Turkish Law, this provision of Article 1429/1 is mostly applied to disputes related to comprehensive vehicle insurance. However, concept of person whom policyholder or insured are responsible for his act which is mentioned in this Article hasn’t got a common content and scope that agreed on. Thus, both the doctrine and the Supreme Court have given different meanings to the concept. Since, it has the authority to finalize a dispute before the law, interpretation and practice of the Supreme Court on subject comes to the forefront. But when the decisions taken are evaluated, it is seen that sufficient and reasonable criteria and reasons cannot be established by the Supreme Court. In this regard, in the study, it has been tried to interpret concept of person whom policyholder or insured are responsible for his act and bring some recommendations, considering purpose of Article 1429/1.

I. GİRİŞ

Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 1429/1. maddesine göre; “sigortacı, aksine sözleşme yoksa sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlama amacı ile hareket ettikleri takdirde bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep olmaları durumundaysa, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.”

Bu düzenlemede, sigorta ettiren, sigortalı, lehtar ve bunların, fiillerinden hukuken sorumlu oldukları kişiler olarak, dört kategori kişiye yer verilmiştir. Bunlardan sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarın tespiti, sigorta hukukunda, üzerinde anlaşmaya varılmış anlam ve içeriğe sahip oldukları için kolaydır. Ancak anlaşılan o ki “sigorta ettiren veya sigortalının fiilinden sorumlu oldukları kişiler”¹ kim olduğu meselesi, 1429/1. maddenin en çok uygulandığı ve bir mal sigortası türü olan kara taşıtları kasko sigortasında (kasko sigortası) ciddi bir sorun çıkarmaktadır. Yargıtay'ın bu düzenlemeyi, konuluş amacıyla çok da bağlantılı olmayan şekilde yorumlama tarzı, çelişkili durumların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Keza sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin tespitinde, sigortalı aracın üçüncü kişiye rızayla verilmesi kriterine dayanılarak, sigorta korumasını haksız denilebilecek derecede genişleten kararlar verilmiştir. Gerçi 2012 yılından itibaren tam tersi kararlar çıkmaya başlamıştır. Ancak bu değişiklik sorunun halli için yeterli olmayacaktır. Çünkü Yargıtay, hâlâ 1429/1. madde bağlamında sigortalının fiilinden sorumlu tutulduğu kişilerin nasıl ve hangi kriterlere göre tespit edileceği sorusunu cevapsız bıraktığı gibi, rıza kriterinden de tam olarak vazgeçmiş değildir. Dahası, 2012 öncesi görüşü yansıtan kararlar verilmesine devam edildiği de görülmektedir. Oysa neredeyse birbirinin aynı iki olay karşısında, bu tür bir içtihat değişikliği yapılabilmesi için, bu değişikliğin haklı gerekçelerinin ortaya koyulması hukuk güvenliğinin gereğidir.

Çalışmada önce Türk ve İsviçre Hukukları'nda doktrin ve yargı tarafından, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişi kavramına atfedilen anlam ve kapsam, tespitinde kullanılan kriterlere göz atılarak irdelenmeye çalışılmış, ayrıca Karayolları Trafik Kanunu'nun (KTK) işleteni, sürücü veya yardımcı kişilerin kusurundan kendi kusuru gibi sorumlu tutan 85/5. maddesi bağlamında, trafik sigortasındaki duruma değinilmiştir. Ardından zarar veren şahsın, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişi olarak kabulünün ortaya çıkardığı sonuçlar üzerinde durulmuştur. Son olarak, doktrin ve yargının tutumunun bir eleştirisi yapılmış ve bu kavramın nasıl anlaşılması gerektiği ve kapsamına ilişkin değerlendirme ve önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

II. SİGORTA ETTİREN VEYA SİGORTALININ FİİLLERİNDEN HUKUKEN SORUMLU OLDUĞU KİŞİLER VE TESPİTTE KULLANILAN KRİTERLER

A. İsviçre Hukukunda

TTK'nin 1429/1. maddesine benzer bir düzenleme, İsviçre Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nun (*Versicherungsvertragsgesetz/VVG*) 14/3. maddesinde de bulunmaktadır. İki hukuk düzeni arasındaki bağ dikkate alındığında, VVG'nin 14/3. maddesi bağlamında, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin kimlerden ibaret olduğunun ortaya koyulması, TTK'nin 1429/1. maddesinde yer alan düzenleme bağlamında, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin nasıl tespit edilebileceği meselesinin çözümünü kolaylaştırabilecektir.

VVG'nin, Genel Hükümler altında dört fıkra halinde düzenlenen 14. maddesine göre: ‘Sigortacı, sigorta olayının (riskin) sigorta ettiren veya sigortalı tarafından kasten gerçekleştirilmesi halinde, tazminat borcundan kurtulacaktır.

Sigorta ettiren veya sigortalı, sigorta olayının gerçekleşmesine ağır ihmalleriyle neden olmuşlarsa, sigortacı ödeyeceği tazminatın miktarını, karşı tarafın ihmalinin derecesine göre indirebilecektir.

Sigorta olayı, sigorta ettiren veya sigortalıyla birlikte yaşayan ev halkı veya sigorta ettiren veya sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasıt ve ağır ihmaliyle gerçekleştirilmişse ve sigorta ettiren veya sigortalı bu kişiler üzerindeki denetim/gözetim yükümlülüklerini, bu kişilerin görevlendirilmesi veya istihdamındaki ağır ihmalleriyle ihlal etmişlerse sigortacı,

¹ Bu kavram, tekrardan kaçınmak ve sözcük kısıtlaması nedeniyle, ayrıca belirtilmesi gerekmedikçe, bundan sonra sigorta ettireni de içine alacak şekilde “sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişiler” olarak anılacaktır.

tazminatı sigorta ettiren veya sigortalının kusuruyla orantılı olarak azaltılabilecektir.

Sigorta ettiren veya sigortalı, sigorta olayını hafif ihmalle gerçekleştirmişse yahut bunların birlikte yaşadığı veya fiilinden sorumlu olduğu kişilerle ilgili denetim/gözetim yükümlülüklerini ihlalleri hafif ihmal derecesindeyse veya sigorta ettiren veya sigortalının birlikte yaşadığı veya fiillerinden sorumlu oldukları kişiler sigorta olayını hafif ihmalleriyle gerçekleştirmişlerse, sigortacı tazminatın miktarında indirime gidemeyecektir.⁴

Tabi bu düzenlemenin TTK'nin 1429/1. maddesinden farklı yönleri vardır. Örneğin hafif/ağır ihmal ayırımına gidildiği gibi, fiilinden sorumlu olunan kişiler dışında, ev halkı da hükmün kapsamına alınmıştır. Dahası sigortacının, tazminatta indirime gidebilmesi için, sigorta olayının fiilinden sorumlu olunan kişilerce, kasıt veya ağır ihmalle gerçekleştirilmesi şartına ek olarak, sigorta ettirenin veya sigortalının da bu kişiler üzerindeki denetim ve gözetim yükümlülüklerini ağır ihmalle ihlal etmesi şartı getirilmiştir².

Yine de, bu farklılıklara rağmen tıpkı TTK'nin 1429/1. maddesinde olduğu gibi, burada da riskin sigortalı ve onunla belli türden bir bağı olan üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilmesi halinde, bu durumun sigortacının tazminat ödeme borcuna olan etkisi düzenlenmiştir.

Sigortalıyla bir süreklilik içinde, ortak bir evde yaşayıp, ev ekonomisinde ve tüketiminde yeri olan herkes, ev halkından sayılır³. Sigortalının, ev halkından sayılacak kişiler üzerinde İsviçre Medeni Kanunu'nun 331. maddesi (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch* - Türk Medeni Kanunu m.367) anlamında bir otoritesinin olmasının gerekip gerekmediği tartışmalıdır. Bir kısım yazar, VVG'nin 14. maddesi uyarınca getirilen; sigortalının gözetim ve denetim yükümlülüğünü ağır ihmaliyle ihlal etmesi şartı nedeniyle, bunu gerekli görürken⁴, ikinci bir görüş bu şartın 14. maddenin sözünün ötesine geçtiği ve 14. maddede aranan sigortalının kusuru şartıyla, ev halkının kimden oluştuğu meselelerini birbirine karıştırdığı gerekçeleriyle aksini savunur⁵. Bu kapsamda, evlatlıklar ve akrabalar dahil gerçek aile üyelerinin yanında, akdi bir ilişki temelinde aynı evde yaşayan hizmetli, çırak, pansiyoner gibi kişiler de ev halkından kabul edilir⁶.

Sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilere⁷ gelince bunların, işlerini yaptıkları sırada işledikleri haksız fiil nedeniyle, sigortalının İsviçre Borçlar Kanunu'nun (*Schweizerische Obligationenrecht/OR*) 55. maddesi (Türk Borçlar Kanunu (TBK) m.66) bağlamında sorumlu olmasına yol açan bağımlı yardımcıları olduğu kabul edilir⁸. Bu kişilerin riskin gerçekleşmesine işlerini yaptıkları sırada yol açmaları gerektiği de vurgulanmaktadır⁹. Kanunda bir sınır koyulmadığından, başka hangi kişilerin bu kapsama gireceği belli değildir. Ancak hakim görüş; OR'nin 101. maddesi (TBK m.116) uyarınca bir sözleşme bağlamında hakkın kullanımı veya borcun ifası için kullanılan yardımcıların, VVG'nin 14/3. maddesinin kapsamı dışında kaldığı¹⁰ yönündedir¹¹. Yine İsviçre Karayolu Trafik Kanunu'nun (*Strassenverkehrsgesetz/SVG*) 58/4. maddesi uyarınca işletenin, kusurlarından kendi kusuru gibi sorumlu tutulduğu sürücü ve

² KOENIG, Willy: *Schweizerisches Privatversicherungsrecht*, 3. Auflage, Verlag Herbert Lang & Cie, Bern 1967, s.298; SIEBER, Philipp/HÜSSER, Heinz: *Kommentar zu den schweizerischen Haftpflichtbestimmungen*, Dike Verlag AG, 2016, s.2403.

³ KOENIG, s.297; KELLER, Max/TÄNNLER, Karl: *Kommentar zum Schweizerischen Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag Die Allgemeinen Bestimmungen*, Band I, Verlag K J Wyss Erben AG, Bern 1968, s.243, 244; SIEBER/HÜSSER, s.2404, 2025.

Krş. KILIÇOĞLU, Ahmet: "Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu", AÜHFD, 31(1), 1974, s.405.

⁴ KOENIG, s.297; KELLER, s.244.

⁵ SIEBER/HÜSSER, s.2404.

⁶ KOENIG, s.297; KELLER, s.244.

⁷ KILIÇOĞLU, bu grubu sigortalının yardımcıları olarak adlandırır, s.405.

⁸ KOENIG, s.297; SIEBER/HÜSSER, s.2405; SÜSSKIND, Marcel: "Versicherungsvertragsgesetz Nachführungsband (Basler Kommentar)", in Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Schnyder, Anton K./Grolimund, Pascal (ed.), Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2012, s.85.

⁹ KOENIG, s.297.

¹⁰ Bu görüşe ilişkin açıklama şu şekilde yapılmaktadır: 'İsviçre Hukuku'nda sigorta ettirenin sigorta olayının gerçekleşmesini engelleme borcu yoktur. Dolayısıyla yardımcı kişinin sigorta olayını gerçekleştirilmesi, sözleşmenin ihlali anlamına gelmeyecek, sigorta ettirenin OR 101. madde uyarınca sorumluluğu da doğmayacaktır. Kaldı ki sigorta ettirenin kişisel ve ekonomik özgürlüğü, sigorta sözleşmesinin akdi yoluyla sınırlandırılmamalıdır. Bu nedenle, sözleşmenin ihlalden doğan tazminat yükümlülüğü açısından 14. maddede öngörüldüğü üzere sigorta tazminatının azaltılmasını istemek bir hata olacaktır', KOENIG, s.297–301 vd.; SÜSSKIND, s.85; Bundesgericht, 5C.36/2001 (29.10.2002).

¹¹ KOENIG, s.297; SIEBER/HÜSSER, s.2405. Aksi görüşte KELLER, s.244, 245.

işletmeye katılan yardımcı kişilerin, VVG 14/3. madde anlamında sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kapsamına girip girmediği doktrinde tartışmalıdır¹². Bununla birlikte İsviçre Federal Mahkemesi açık bir şekilde 14/3. maddedeki düzenlemenin, araç sahibinin (işletenin) SVG'nin 58/4. maddesi uyarınca doğan sorumluluğunu kapsamadığına karar vermiştir¹³. Nitekim kararda VVG'nin 14/3. maddesi uyarınca sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin; sigortalının ev halkı ve OR m.55 uyarınca fiilinden sorumlu olarak görülebileceği kişilerden ibaret olduğu ve 14/3. maddede belirtilenlerin dışında kalan üçüncü kişilerin kusurlarıyla sigorta olayını gerçekleştirmesinin, sigortacıya tazminat borcunu indirme hakkı vermeyeceği kabul edilmiştir.

Ayrıca tüzel kişilerin organlarının fiili, tüzel kişinin kendi fiili gibi kabul edildiğinden yine VVG'nin 14/3. maddesinin uygulanması söz konusu olmaz¹⁴.

Özetle, İsviçre Hukuku'nda, VVG'nin 14/3. maddesi uyarınca, sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu belirtilen kişilerin; sigortalının, OR m.55 uyarınca sözleşme dışı sorumluluğuna yol açan çalışanlar olduğu söylenebilecektir¹⁵.

B. Türk Hukuku'nda

1. Doktrinde

TTK'nin 1429/1. maddesi bağlamında sigortalının fiillerinden sorumlu olacağı kişilerin kapsamı veya tespitinin nasıl yapılacağı, Türk Doktrini'nde çokça tartışılan bir husus olmamıştır.

6102 s. TTK'nin 1429/1. maddesi, aslında küçük bazı değişiklikler dışında 865 s. eTTK'nin 953. maddesinin bir tekrarıdır. Keza, 865 s. eTTK'de mal sigortasına ilişkin hükümler arasında yer verilen 953. maddede; “Hilafı meşrut olmadığı surette sigortacının, sigorta ettiren veya sigortadan intifaı meşrut olan kimsenin veya hukukan efalinden mesul bulunduğu eşhasın kusurlarından mütevellit hasaratı zamin olacağı” belirtilmiştir. Çalışmamızın konusuna ilişkin tespit edebildiğimiz ilk ve nispeten en geniş açıklamalardan birisi, işte bu madde bağlamında *Atabek* tarafından yapılmıştır. Yazara göre, sigortalı sadece kendi fiilinden değil, belli bazı kişilerin fiillerinden de sorumludur. Nitekim tüzel kişi, organlarının; ev reisi, kısıtlı aile efradının; işveren, istihdam ettiği kişinin hizmet esnasında gerçekleştirdiği zarar doğuran fiillerinden sorumlu tutulmuştur. İşte bu düzenlemelerde olduğu gibi kanunen başkasının fiilinden sorumlu tutulan kişi, sigorta sözleşmesiyle malvarlığını bu gibi tehlikelere karşı koruyabilecektir. Yazara göre kanun koyucu 953. maddede bunu mümkün hale getirmiş ve hatta sigortalının fiillerinden sorumlu tutulduğu kişilerin ihmali dışında –sigortalıyla aralarında bir anlaşma olmadıkça– kasıtlarıyla hasıl olacak zarara karşı dahi sigorta yapılabileceğini ifade etmiştir¹⁶.

Buna göre eTTK'nin 953. maddesinde sigortalının fiilinden sorumlu olduğu belirtilen kişiler, sigortalının herhangi bir kanun hükmüyle fiilinden sorumlu tutulduğu kişilerden ibarettir. Yani 953. maddedeki düzenlemeyle sigorta hukukuna özgü bir sorumluluk hali ihdas edilmiş değildir. Zarar veren kişinin, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerden olduğunun söylenebilmesi, bu sorumluluğu ihdas eden ayrı bir yasal düzenlemeyi gerektirdiği için de, aslında fiilinden sorumlu olunacak kişiler sınırlı sayıdadır. Bununla birlikte Yazar'ın, sigortacının halefiyeti meselesinde, “sigortalının efalinden sorumlu kişiler” kavramını bu sefer; sigortalının aile efradı, kendisiyle aynı evde oturan kişiler, müstahdem, işçi, hizmetçi ve şoförü kapsayacak şekilde kullandığı da belirtilmelidir¹⁷.

Görülebileceği gibi *Atabek* 953. maddedeki düzenlemeyi, bir yasa hükmüyle başkasının fiilinden sorumlu tutulan kişinin, malvarlığını bu kişilerin verdikleri zarar nedeniyle muhatap olacağı tazminat taleplerine karşı korumak üzere sigorta sözleşmesi yapmasına izin veren bir düzenleme olarak tarif etmiştir. Bu görüş dikkate alınırca, 953. maddedeki düzenlemenin sadece sorumluluk sigortasıyla ilgili bir düzenleme olduğunun kabulü de gerekir. *Atabek* dışında, aynı hususa hem de 6102 s. TTK bağlamında değinen ikinci yazar *Ünan*'dır. Yazar bu meseleye TTK'nin 1412. ve bu maddede kullanılan “temsilci” kavramı bağlamında yaklaşır. Yazar'a göre

¹² SIEBER/HÜSSER, s.2405.

¹³ BGE 91 II 226, E. 2b; OGer LU vom 29.06.2007, 4.2. Aynı yönde SÜSSKIND, s.85.

¹⁴ SIEBER/HUSSER, s.2405.

¹⁵ SÜSSKIND, s.85.

¹⁶ ATABEK, Reşat: Sigorta Hukuku, Duygu Matbaası, İstanbul 1950, s.126, 127.

¹⁷ ATABEK, s.183.

1429/1. maddedeki “fiilinden sorumlu olma” kriteri yerine, “sigorta hukukuna özgü temsilci” (*Represântant*) kavramına yer verilmelidir¹⁸. Bu bakımdan temsilci kavramı; “sigorta konusu rizikonun ilgili bulunduğu etkinlik bakımından temsil veya benzeri bir ilişki çerçevesinde sigorta ettirenin yerini alan kişi”yi ifade eder¹⁹. Örneğin kiracılar gibi, sigortalı malın her bakımdan emanet edildiği kişiler, temsilcidir²⁰. Dolayısıyla, sigorta sözleşmesinde 1429/1. maddenin aksine bir düzenlemeyle sigortacının riskin kusurla gerçekleştirilmesinden sorumlu olmayacağı kararlaştırılmışsa ve temsilci kusuruyla riske neden olursa, sigortacı tazminat ödemekten kurtulacaktır²¹.

Ünan’ın görüşü, sigortalı aracın (malın) kiraya verildiği kişilerin de, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerden sayılmasına yol açması bakımından, Yargıtay’ın ilk dönem görüşüne yaklaşıyor. Tabii bu noktada akla, sigortacının halefiyete dayalı olarak temsilciye rücu edip edemeyeceği sorusu gelse de, Yazar bu hususta bir açıklama yapmamıştır.

Yazar ayrıca maddede kullanılan “sigortalının eylemlerinden sorumlu olduğu kişi” kavramının “sözleşme dışı sorumluluk hukuku mu yoksa sözleşmesel sorumluluk hukukunu mu veya her ikisini birden mi kapsadığının belirsiz olduğu” eleştirisini de getirmiş ve bu kavramın kapsamına ifa yardımcılarının da dahil olması gerektiğini belirtmiştir²².

2. Yargıtay’ın Görüşü

a. Genel Olarak

Türk Doktrini’ndeki kısıtlı tartışmalara rağmen, Yargıtay’ın özellikle kasko sigortasıyla ilgili uyuşmazlıklarda, 1429/1. madde bağlamında sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişi kavramını kullanarak sonuca ulaştığı pek çok kararı vardır. Tabii uyuşmazlıkların kesin çözüm mercî olarak, Yargıtay’ın konuya ilişkin kabul ve yorumları, irdelemeye çalıştığımız meselenin de kaynağını oluşturmaktadır.

İlgili kararlara bakıldığında, olaylar arasındaki büyük benzerliklere rağmen -2012 öncesi ve sonrası olarak- birbirine zıt kararların çıktığı iki dönemin olduğu görülür. Tabii bu durum ilk bakışta bir içtihat değişikliğine işaret eder ve 2012 öncesinin yok sayılmasına yol açabilir. Ancak Yargıtay 2012 sonrasında verdiği kararlarda, 1429/1. madde bağlamında sigortalının fiilinden sorumlu tutulacağı kişilerin tespitini nasıl yaptığını doyurucu bir şekilde gerekçelendirmediği gibi, hâlâ 2012 öncesi yorumunu yansıtan kararlar da vermektedir. Kaldı ki meselenin anlaşılması iki dönem arasında bir kıyası da zorunlu kılmaktadır.

Son olarak, kararların çoğu kasko sigortasına ait olsa da, Yargıtay’ın aynı yorum tarzını üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası²³, makine kırılması sigortası²⁴ gibi diğer bazı sorumluluk ve mal sigortalarında kullandığı da belirtilmelidir.

b. 2012 Öncesi

Yargıtay’ın 2012 öncesi görüşünü yansıtmaması bakımından, bahsi gereken ilk karar şöyledir: Sigortacı halefiyet hakkına dayanarak, zarar veren üçüncü kişiye karşı dava açmıştır. Yargıtay ise 6762 s. eTTK’nin 1278. maddesini anarak (6102 s. TTK m.1429/1), kasko sigortasında sigortalının oluruyula aracı kullanan kişinin fiilini sigortalının dışında mütalaa etmenin ve bu kimseyi üçüncü kişi olarak kabul etme olanağının olmadığını ifade etmiştir. Böylece somut uyuşmazlık bakımından zarar talep edilen kişinin, sigortalının rızasıyla aracı kullanan kimse olduğunun belirlenmesi halinde, sigortacının bu kişiye karşı rücu edemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır²⁵.

¹⁸ ÜNAN, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C. I Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul 2016, s.299.

¹⁹ ÜNAN, s.300.

²⁰ ÜNAN, s.299, 300.

²¹ ÜNAN, s.299.

²² ÜNAN, s.300.

²³ Y. 11. HD, 06.06.2014, E. 2014/4364, K. 2014/10853.

²⁴ Y. 11. HD, 22.01.2018, E. 2016/13646, K. 2018/501.

²⁵ Y. 11. HD, 30.11.2006, E. 2005/12444, K. 2006/12592.

Makalede kullanılan yargı kararlarına [“https://proxy.sakarya.deep-knowledge.net/MuseSessionID=0212h7apj/MuseProtocol=https/MuseHost=www.lexpera.com.tr/MusePath/ictihat”](https://proxy.sakarya.deep-knowledge.net/MuseSessionID=0212h7apj/MuseProtocol=https/MuseHost=www.lexpera.com.tr/MusePath/ictihat) adresinden ulaşılmıştır.

Başka bir olaydaysa sigortalı, aracını davalı şirkete kiralamış, bu sırada davalı şirketin çalışanlarından birisi aracı gizlice alarak kaza yapmıştır. İlk derece mahkemesi hem çalışan hem şirkete karşı açılan davada, sigortacının rücu talebini kabul etmiştir. Ancak karar Yargıtay tarafından; aracın, sigortalının rızasıyla ve sözleşme gereği davalıya verildiğini, 6762 s. eTTK'nin 1278. maddesi gereğince aracın, sigortalının rızasıyla verildiği anlaşılan davalı şirketten böyle bir tazminatın istenip istenemeyeceğinin değerlendirilip, tartışılması gerektiği belirtilerek bozulmuştur²⁶.

Öncelikle, bu iki kararın da açıkça gösterdiği üzere, Yargıtay'ın 1429/1. madde uyarınca sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin tespitinde kullandığı temel kriter; sigortalının rızasıdır. Yani Yargıtay'a göre 1429/1. maddede sigorta hukukuna özgü bir sorumluluk hali ihdas edilmiştir.

Ayrıca, Yargıtay sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin tespitinde, temel kriter olarak rızanın varlığına baktığından, aracın üçüncü kişiye verilmesini sağlayan sözleşmeler (komisyon, eser, saklama, ödünç, kira yahut hizmet gibi) rızanın varlığına bir delil olmanın ötesinde çok da önem arz etmemekte, böylece bu sözleşmelerin karşı tarafı ve/veya çalışanları da, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişiler olarak kabul edilmektedir:

Dava konusu olayda sigortalı, aracını satılması için davalıya ait galeriye bırakmıştır. Araç, oto pazarında teşhis edilmek için davalının çalışanına teslim edilmiş, ancak bu çalışan tarafından evine götürüldüğü sırada çalınmıştır. Sigortacı tazminatı ödedikten sonra, kazadan sorumlu tuttuğu galeri sahibine rücu etmiştir. Yargıtay açıkça istihdam eden durumundaki davalının, çalışanlarının hizmetlerini ifa sırasında neden oldukları zarardan, mülga Borçlar Kanunu'nun 55. maddesi gereği sorumlu olduğunu kabul etmiş ancak uyuşmazlığı, aracı çaldıran çalışanın 6762 s. eTTK'nin 1278. maddesi (6102 s. TTK m.1429/1) bağlamında sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerden olduğunu kabul ederek çözmüştür. Yargıtay'a göre; sigortalıyla davalı arasındaki aracılık sözleşmesiyle, davalı sigortalı aracı dilediği yerde ve zamanda alıcıya göstermek için yetkilendirilmiştir. O halde sigortalının oluruyla galeriye bırakılan aracın, davalının çalışanı tarafından (ertesini gün) oto pazarında teşhir edebilmek için, akşam evine götürülme fiilini, sigortalının dışında mütalaa etmenin ve bu kişiyi üçüncü kişi olarak kabul etmenin olanağı yoktur. Aksine yorum kasko sigortasının amacına ve 1278. maddenin hükmüne aykırı düşer²⁷.

Benzer şekilde, bir başka karara konu olayda sigortalı araca, tamirhanede çalışan kişi tarafından kullanıldığı sırada verilen zarar da, araç sigortalının izniyle kullanıldığından sigortalının fiilinden sorumlu kişinin verdiği zarar olarak kabul edilmiş ve sigortacının rücu talebi reddedilmiştir²⁸.

Dahası, Yargıtay sigortalı aracı sigortalının izniyle kullanan kişinin aracı verdiği diğer kişileri dahi aynı mantık doğrultusunda, fiilinden sorumlu olunan kişiler kapsamına sokabilmektedir²⁹. Örneğin 2008 tarihli HGK kararına konu olayda, sigortalı araç, sigortalı şirketin çalışanı tarafından, anahtarı ve ruhsatıyla birlikte geçici olarak kullansın diye X'e bırakılmıştır. X'in şehir dışına çıkması gerekince, muhafaza ve dönüşte iade etmek üzere X tarafından anahtar ve ruhsatıyla Y'ye verilmiştir. Bu sırada Z tarafından çekmecedeki araç anahtarları alınarak araç çalınmış ve kaza yapılmıştır. İlk derece mahkemesi, aracın kullanılmasında sigortalının rızası olduğu gerekçesiyle, sigortacının halefiyete dayalı rücu talebini ret etmiştir. Temyiz üzerine ilgili Hukuk Dairesi X'in emaneten aldığı aracı sahibinden teslim alırken, bir başkasına teslim etmek için rızasını almadığını belirterek, X gibi Y'nin de

²⁶ Y. 11. HD, 16.10.2001, E. 2001/5867, K. 2001/7986.

²⁷ Y. 11. HD, 10.05.2001, E. 2001/1960, K. 2001/4102.

²⁸ Y. 17. HD, 10.04.2008, E. 2007/5255, K. 2008/1861.

Benzer kararlar için Y. 17. HD, 25.02.2010, E. 2009/7903, K. 2010/1595; Y. 17. HD, 24.11.2008, E. 2008/4291, K. 2008/5466.

Ayrıca Y. 17. HD, 14.07.2008, E. 2008/920, K. 2008/3940; Y. 11. HD, 03.03.1980, E. 1980/1171, K. 1980/1979.

²⁹ Bununla birlikte benzer başka davalarda, farklı yönde kararlar çıkmıştır: Örneğin yine sigortalı aracın satılmak için bırakıldığı bir olayda, aracın bırakıldığı kişi (X), aracı bir ikinci kişiye (Y) bırakmış, bu ikinci kişi de aracı oğluna teslim etmiş, araç bu sırada çalınmıştır. Ancak Yargıtay, bu defa yerel mahkemenin sigortacının X'e rücu edebileceği yönündeki kararını 6762 s.eTTK'nin 1278. maddesi bağlamında sigorta ettirenin fiilinden sorumlu olduğu kişilerden olduğu gerekçesiyle bozarken, Y'ye rücu edilebileceğine ilişkin kararını onamıştır, Y. 17. HD, 13.02.2012, E. 2011/6870, K. 2012/1470. Benzer bir başka karar için Y. 17. HD, 30.10.2012, E. 2012/7058, K. 2012/11495.

aracın saklanması gerekli özeni göstermediğini ve aracı başkasına kullandırmada ne sigortalı malikin ne X'in onayının alındığını, dolayısıyla her iki davalının da aracı emanet bırakan ve teslim edenin rızasına aykırı davrandığını belirterek, ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Oysa Hukuk Genel Kurulu, sigortalı ile X arasında ariyet (kullanma ödöncü), X ile Y arasındaysa vedia (saklama) sözleşmesinin olduğunu, ariyet veren sigortalının, aracı X'e kendi rızasıyla verdiğinde kuşku olmadığını, X ile Y arasındaki vedia sözleşmesi de tarafların rızasıyla yapıldığından, aracın çaldığı andaki konumunun sigortalının bilgisi ve onayı dahilinde olduğu, bu nedenle davalıların 6762 s. eTTK'nin 1278. maddesi anlamında sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişiler konumunda olduğunu ifadeyle ilk derece mahkemesinin direnme kararını onamıştır³⁰.

Bir diğer karardaysa sigortalı araç sigortalı tarafından haricen satılarak, X'e teslim edilmiş, kaza aracın X'in yeğeni tarafından kullanıldığı sırada meydana gelmiştir. Sigortacı tazminatı ödemeyi reddedince iş yargısına taşınmıştır. Yargıtay ise uyuşmazlığın çözümü için yine 6762 s. eTTK'nin 1278. maddesine dayanmıştır. Aracı sigortalı davacının izniyle kullanan X'in yeğeni olan sürücünün de aracı izin alarak kullandığını, bu nedenle 1278. maddesi uyarınca fiilinden sorumlu olunan kimse olduğunun kabulü gerektiğine karar vermiştir³¹.

Sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin tespitinde kullanılan temel kriter rıza olunca, bu kişilerin arasına tüzel kişiler de girmektedir. Örneğin 2008 tarihli karara konu olayda; sigortacı, su baskınında hasar gören araç için tazminat ödedikten sonra, zarardan sorumlu tuttuğu iki tüzel kişiye rücu etmiştir. Araç, anonim şirket olan sigortalı tarafından, bir diğer anonim şirkete kiralandığı sırada hasar görmüştür. İlk derece mahkemesi kamu kuruluşu olduğu anlaşılan ilk davalı hakkındaki talebi reddederken, ikinci davalı şirket hakkındaki talebi kabul ederek, zararı ödemeye mahkum etmiştir. Yargıtay ise sigortacının, sigortalının rızasıyla aracı kullanan davalı şirketin kusurundan kaynaklanan zararları da tazminle yükümlü olduğuna karar vererek, hükmü bozmuştur³².

Öte yandan, Yargıtay'ın sadece zarar veren kişi, sigortalının kendi bağımlı çalışanı olduğunda ve zararın işin yapıldığı sırada gerçekleştiği durumlarda, rıza unsurunu tartışmadan bu kişileri doğrudan fiilinden sorumlu olunan kişiler olarak kabul ettiği de söylenebilir. Örneğin aracın, sigortalı işverenin çalışanı olduğu ispatlanmış bir kişi tarafından çaldığı bir davada - aracın alınmasında ve kullanılmasında rızası olmadığı halde- çalışan, sigortalının fiilinden sorumlu kişi olarak kabul edilmiştir. Ancak Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın bu tarihte yürürlükte olan ve sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kimseler tarafından, aracın çalınması nedeniyle meydana gelen zararı teminat dışı bırakan hükmü nedeniyle, sigorta tazminatının ödenmesi talebi ret edilmiştir³³. Tabi yine de Yargıtay'ın bu kararında, yukarıda örnekleri verilen diğer kararlarında olduğu gibi aradaki hizmet sözleşmesini sigortalının rızasının varlığına bir delil olarak kabul ettiği için mi, yoksa doğrudan TBK'nin 66. maddesindeki (818 s. eBK m.55) düzenlemeden hareketle mi çalışanın sigortalının fiilinden sorumlu kişilerden olduğu sonucuna vardığını ayırt etmek mümkün değildir³⁴. Ayrıca ne yazık ki bu yorum tarzı da istikrarlı bir şekilde takip edilmemektedir³⁵.

Sigortalıyla birlikte yaşayan aile üyelerine gelince, tespit edebildiğimiz tek bir kararda Yargıtay'ın rıza unsuruna bakmadan bu kişileri de, fiilinden sorumlu olunan kişilerden saydığı görülmektedir. Örnek olarak gösterilebilecek bir karara konu olayda annesiyle yaşayan kız, annesinin arabasını kaçırıp kaza yapmıştır. Meydana gelen zararın teminat dışı olup olmadığına ilişkin çıkan uyuşmazlık, Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın sigortalıyla birlikte yaşayan kişilerin aracı çalması veya kaçırması sırasında meydana gelen zararların teminat dışı olduğunu söyleyen düzenlemesi karşısında, Yargıtay tarafından yine 6762 s. eTTK'nin 1278. maddesine başvurulmuş ve çözülmüştür. Yargıtay'a göre 1278. maddede sigortalının fiilinden sorumlu tutulan kişilerin kasıtlı verdikleri zarar teminat dışı kabul edilmişken, sigortalıyla birlikte yaşayan kişilerin aracı kaçırması nedeniyle oluşan zararlar için bir düzenleme yoktur. Dolayısıyla Genel Şartlar'ın bu düzenlemesi yasaya aykırı değildir³⁶. Kararda rıza unsuru tartışılmadan,

³⁰ YHGK, 09.04.2008, E. 2008/17-299, K. 2008/302.

³¹ Y. 11. HD, 28.01.2008, E. 2006/13862, K. 2008/659.

³² Y. 17. HD, 01.05.2008, E. 2007/5661, K. 2008/2246.

³³ Y. 17. HD, 24.04.2017, E. 2016/10043, K. 2017/4450.

³⁴ Y. 17. HD, 26.06.2012, E. 2012/7298, K. 2012/8165.

³⁵ Bkz. aşa. dn. 42.

³⁶ Y. 17. HD, 25.05.2010, E. 2009/7005, K. 2010/4781.

sigortalıyla birlikte yaşayanlar 1278. madde hükmü bağlamında fiilinden sorumlu olunan kişi olarak değerlendirmeye alınmıştır. Oysa diğer kararlarda sürdürdüğü mantığı uygulayacak olsaydı, sigortalının rızası olmadığı için, riskin ihmal veya kasıtlı gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine bakmaksızın rıza yokluğu nedeniyle ret kararı vermesi gerekirdi.

c. 2012 Sonrası

2012 yılından itibaren -ısrarlı muhalefet nedeniyle, büyük kısmı oy çokluğuyla alınmış olsa da- Yargıtay, tam aksi yönde kararlar vermeye başlamıştır. 2012 öncesi ve sonrası verilmiş iki kararın kıyası, durumu daha iyi açıklayacaktır:

Sigortalı, arabasını hastanenin park işini de yapan güvenlik görevlisine teslim etmiştir. Görevli, sigortalı aracı kullanırken kaza yapmıştır. Zararı tazmin eden sigortacı halefiyet hakkına dayanarak, görevli ve güvenlik şirketine rücu etmiş, ilk derece mahkemesi davalıların müteselsilen sorumluluğuna karar vermiştir. Yargıtay ise 2012 tarihinde verdiği kararında; araç anahtarlarını sigortalının kendisi verdiği için, görevlinin 6762 s. eTTK'nin 1278. maddesi (6102 s. Kanun m.1429/1) anlamında, sigortalının fiilinden sorumlu kişilerden olduğu, bu nedenle sigortacının davalılara rücu etmesine hukuken olanak olmadığı sonucuna ulaşmıştır³⁷.

2012 sonrasındaysa şöyle bir karar verilmiştir: Sigortalı, aracını yemek için geldiği kafenin valesine vermiş, araç bu kişinin kullanımında iken hasara uğramıştır. Sigortacı zararı tazmin ettikten sonra halefiyet hakkına dayanarak, vale ve işletmeye rücu etmek istemiştir. İlk derece mahkemesi park görevlisinin 6762 s. eTTK'nin 1278. maddesi uyarınca sigortalının fiilinden sorumlu kişilerden olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Oysa Yargıtay 2013 yılında oy çokluğuyla aldığı kararda bu sefer sigortalının aracını teslim etmekle, sigortalıyla davalılar arasında 818 s. eBK'nin 463. maddesinde (6098 s. TBK m.561) düzenlenen vedia (saklama) sözleşmesinin kurulduğu, davalıların sorumluluğunun 818 s. eBK'nin 481. maddesi kapsamında (6098 s. TBK m.579) saklama borcunu kötü ifa etmiş olmalarından kaynaklandığının kabul edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Yargıtay'a göre 6762 s. eTTK'nin 1278. maddesinin olaya uygulanması mümkün değildir. Zira aracın teslimiyle zilyetlik davalıya geçmiştir. Davalının aracı aldığı gibi teslim etmesi gerekirken, saklama sözleşmesinin kendisine yüklediği özenle koruma yükümlülüğünü ihlal ederek zarara neden olmuştur. Dolayısıyla aracın rızayla teslim edildiğinden bahisle sigortacının rücu edemeyeceği yönündeki kabule katılmanın mümkün olmadığına karar verilmiştir³⁸.

Görüleceği üzere iki olay, neredeyse aynıdır. Buna rağmen Yargıtay artık sigorta ettirenin zarar verenle yaptığı sözleşmeleri, zarar veren kişinin sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişi olarak görülmesini engelleyen bir gerekçe olarak kullanmaya başlamıştır. Oysa 2012 yılından önce verilen kararlarda bu sözleşmeler, tam tersine zarar veren kişinin, fiilinden sorumlu olunan kişi olarak kabul edilebilmesi için aranan rıza unsurunun varlığına kanıt olarak gösterilmekteydi³⁹. Ayrıca bu son dönem kararlarında, sigortalıyla yapılan sözleşmenin ve koruma yükümlülüğü gibi bu sözleşmeden doğan bir yükümlülüğün zarar veren kişinin, fiilinden sorumlu olunan kişi olarak görülebilmesine ne şekilde engel olduğuna dair hukuken doyurucu bir açıklama da yapılmamıştır. Örneğin işçinin kendisine teslim edilen taşıtı özenle korumak (TBK m.396) ve mantıklı olarak hizmet sözleşmesinin sonunda da teslim etme yükümlülüğü, bu taşıta zarar veren işçinin de fiilinden sorumlu kişi olarak görülmesini engelleyecek midir? Kısacası bu gerekçenin de bir izahı yoktur. Dahası Yargıtay'ın rıza kriterinden de tam olarak vazgeçtiği söylenemez:

³⁷ Y. 17. HD, 06.11.2012, E. 2012/5588, K. 2012/12148.

³⁸ Y. 17. HD, 29.01.2013, E. 2012/9462, K. 2013/772.

Benzer kararlar için Y. 17. HD, 27.02.2012, E. 2011/7897, K. 2012/2209; Y. 17. HD, 11.06.2012, E. 2012/3749, K. 2012/7627; Y. 17. HD, 08.10.2012, E. 2012/6666, K. 2012/ 10720.

³⁹ “Ariyet veren durumundaki dava dışı sigortalının, aracı davalı W.G.’a kendi rızasıyla verdiğinde kuşkuya yer yoktur. ... Dolayısıyla çalışma anındaki konumu dava dışı sigortalının bilgisi ve rızası dahilindedir ve bu nedenle davalılar TTK 1278. madde anlamında sigortalının fiilinden sorumlu bulunduğu kişiler durumundadır”, YHGK, 09.04.2008, E. 2008/17-299, K. 2008/302.

Sigortalı şirkete ait araç, şirket çalışanı tarafından, davalı şirketin park görevlisine teslim edilmiş, araç bu sırada çalınmıştır. Yargıtay ise kararında; sigortalıyla davalı şirket arasında bir vedia sözleşmesinin kurulduğunu ve bu vedia sözleşmesinin sigortalının rızasıyla yapılmış olduğunun kabulünün gerekeceğini belirterek, sigortacının 6762 s.eTTK'nin 1278. maddesi kapsamında sigortalının fiilinden sorumlu olduğunu kabul ettiği davalıya rücu etmesine izin vermemiştir, Y. 17. HD, 30.10.2008, E. 2008/1813, K. 2008/4960.

Lokantaya giden sigortalı, lokantanın hakimiyetindeki otoparka yerleştirilmesi için aracını otopark görevlisine teslim etmiş, bu sırada anahtarları üzerinde olan araç çalınmıştır. Taraflar arasında araç çalınması klozu altında yapılan düzenlemeyle; aracın ... anahtarının üzerinde bırakılması nedeniyle çalınmasının, duruma göre ... sigortalı veya fiilinden hukuken sorumlu buldukları kimselerin kusuru olarak kabul edileceği ve sigortacının bundan kaynaklanan zararı tazminle yükümlü olmayacağı kararlaştırılmıştır⁴⁰. İlk derece mahkemesi otopark görevlisi, sigortalının fiilinden sorumlu kişilerden olduğundan, sigortacının rücu edemeyeceğine karar vermiştir. Hukuk Genel Kurulu ise, 818 s. eBK'nin vedia sözleşmesine ilişkin 463, 464, 481 (6098 s. TBK m.561, 562, 579) ve istihdam edenin sorumluluğuna ilişkin 55. maddesine (6098 s. TBK m.66) atıfla, taraflar arasında vedia akdinin kurulduğu ve park görevlisinin davalı işletmenin sahibinin çalışanı olduğunun çekişmesiz olduğunu, dolayısıyla davalıların bu akdi yükümlülükler ve halefiyete ilişkin düzenlemeler gereğince zarardan sorumlu olduğuna karar vererek, uyuşmazlığa 6762 s. eTTK'nin 1278. maddesinin uygulanmasını reddetmiştir.

Kararda dikkat çeken açıklamaysa şudur: Hukuk Genel Kurulu'na göre aracını park görevlisine emin sıfatıyla teslim eden sigortalının aracın çalındığı andaki konumunu bilmesi kendisinden beklenemez⁴¹. Bu nedenle araç çalınması klozu altında düzenlenen şart ihlal edilmemiştir. Keza sigortalının aracın yeterli muhafaza sağlanmadan kırk beş dakika anahtarları üzerinde her an çalınabilecek şekilde bırakılmasına rıza gösterdiğinin kabulü mümkün değildir.

Anlaşılan, sigortalının aracın bu şekilde bırakılmasına rızası olduğu kabul edilebilseydi, özel şartla getirilen istisna hükmü işleyecekti. Tabi bu da - aracın çalınmasına neden olan park görevlisi olduğuna göre- park görevlisinin sigortalının fiilinden sorumlu kişilerden olduğu kabul edilmek suretiyle yapılacaktır. Yani Yargıtay aslında yine rıza kriterine dayanmıştır.

Ancak Yargıtay'ın bu içtihat değişikliğini tutarlı bir şekilde sürdürdüğü de söylenemez. Örneğin 21.02.2018 tarihinde verilen bir kararda yine 2012 öncesi görüşe dönülmüştür:

Sigortalı, biçerdöver aracını dava dışı X'e kiralamıştır. Biçerdöver, X'in çalışanı Y'nin bir başka biçerdöveri tamiri sırasında çıkan yangında hasar görür. Sigortacı hasarın teminat dışı olduğu gerekçesiyle tazminat ödemez. Yargıtay ise yine 1429/1. maddeye atıfla, kiralayanın çalışanını sigortalının, fiilinden sorumlu kişi olarak kabul etmiş ve sigortacıyı tazminat ödemeye mahkûm etmiştir⁴². Üstelik bu davada, kiralayanın çalışanı, 1448. madde uyarınca zararı önlemek ve azaltmak (artmasına engel olmakla) yükümlülüğü altında da tutulmuştur. Oysa TTK'nin 1412. maddesinde sigorta ettirenin dışında bilgisi ve davranışına sonuç bağlanabilecek kişiler sigortalı, temsilci ve can sigortaları için lehtar olarak tespit edilmiştir.

Öte yandan, Yargıtay önceleri sigortalının, sigortalı aracı kira, saklama, ödünç vb bir sözleşmeyle kullandığı kişilerin çalışanlarını, rıza unsuruna bağlı olarak sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişi olarak kabul ederken⁴³, 2012'den sonra bu tür olaylarda –her zaman olmasa da- isabetli bir şekilde zarar veren kişinin kimin çalışanı olduğunu tetkik etmeye başladığı da söylenmelidir. Buna göre eğer zarara neden olan kişi, sigortalının çalışanıysa 1429/1 anlamında fiilinden sorumlu olunan kişi olduğu kabul edilmektedir⁴⁴.

3. Karayolları Trafik Kanunu'nun 85/5. Maddesi Bağlamında Trafik Sigortası'nda

KTk'nin 85/5. maddesiyle işleten, aracın sürücüsünün ya da aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişinin kusurundan kendi kusuru gibi sorumlu tutularak, Türk Hukuku'nda ayrı bir "başkasının fiilinden sorumluluk" hali düzenlenmiştir⁴⁵.

Aynı Kanun'un 91. maddesindeyse işletene, motorlu aracın işletilmesi nedeniyle doğacak sorumluluk için sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Bu düzenlemeye istinaden yapılacak sigortada, sigortacı işletenin fiilinden sorumlu olduğu kişilerin

⁴⁰ YHGK, 21.03.2018, E. 2017/3076, K. 2018/498.

⁴¹ 30 ve 39. dn'lerde anılan kararla krş.

⁴² Y. 17. HD, 21.02.2018, E. 2015/11492, K. 2018/1176.

⁴³ Örnek için 27. dn'ye bkz.

⁴⁴ Y. 11. HD, 28.06.2018, E. 2016/11534, K. 2018/4903; Y. 11. HD, 06.06.2014, E. 2014/4364, K. 2014/10853; Y. 11. HD, 22.01.2018, E. 2016/113646, K. 2018/501; Y. 11. HD, 15.12.2014, E. 2014/13341, K. 2014/19806.

⁴⁵ ÖZSUNAY, Ergun: "Trafik Hukukunda Araç Sahibinin Fiil ve Davranışlarından Sorumlu Olduğu Şahıslar", BATİDER, IV, 1967, s.5; ÇELİKTAŞ, Demet: 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda İşletenin Hukuki Sorumluluğu, Karınca Matbaacılık, İzmir 1987, s.70.

gerçekleştirdiği riskler nedeniyle de tazminat ödemek durumundadır. Yani işletenin fiilinden sorumlu olduğu kişilerin tespiti bu sigortada da önemlidir.

Her ne kadar, 85/5. maddede, işletenin fiilinden sorumlu olduğu kişiler, sürücü ve yardımcı kişiler olarak belirlenmiş ve her iki kavram da Kanun’da ayrıca tanımlanmış olsa da hangi sürücü ve hangi yardımcı kişi soruları cevaba muhtaçtır.

Ancak TTK’nin 1429/1. maddesinin aksine, trafik sigortası bağlamında işletenin fiilinden sorumlu olduğu sürücü ve yardımcı kişilerin kapsamı ve nasıl tespit edileceğine dair doktrinde doyurucu açıklamalar bulmak mümkündür. Ayrıca doktrindeki görüşler ile Yargıtay’ın kararları arasında da uyum vardır.

Kanun’un 3. maddesinde sürücü; “karayolunda, motorlu veya motorsuz bir aracı veya taşıtı sevk ve idare eden kişi” olarak tanımlanmıştır. Sürücü, izinli sürücü ve izinsiz sürücü olarak ikiye ayrılır. İşletenin fiilinden sorumlu olduğu sürücü kural olarak; aracı, işletenin açık veya kapalı rızasıyla kullanan izinli sürücülerdir⁴⁶. Bu yönden, aradaki akdi ilişkiye binaen aracın kullanımının bırakıldığı profesyonel sürücü; aracın kullanımının rızayla ancak geçici olarak bırakıldığı aile üyesi, arkadaş, yolcu, kamu görevlisi, bilirkişi, aracı deneme amaçlı kullanan kişi; işletenin aracı kısa süreli olarak kiraladığı veya ariyet olarak verdiği kişi gibi arazi sürücüler izinli sürücü kategorisinde anılır⁴⁷. Hatta Türk Hukuku’nda geçerli anlayışa göre sürücünün, aracın kullanımını işletenin rızası ve bilgisi dışında bıraktığı üçüncü kişi dahi, işletenin fiilinden sorumlu olduğu kişi kategorisine sokulmaktadır⁴⁸

İzinsiz sürücülerse; “aracı, işletenin rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak ele geçiren” kişilerdir⁴⁹ ki KTK’nin 107. maddesindeki düzenleme nedeniyle Türk Hukuku’nda aracı çalmak veya gasp etmek suretiyle işletenin izni olmadan kullanan sürücüleri, ifade eder. Ancak işleten bu kişilerin fiillerinden de, kendisi veya fiilinden sorumlu olduğu kişilerden birinin aracın çalınmasında veya gasp edilmesinde kusurlu olmadığını ispat etmedikçe sorumlu tutulmuştur (KTK m.107).

İşletenin fiilinden sorumlu olduğu ikinci grubu oluşturan yardımcı kişiler için KTK’de hizmetli kavramı kullanılmakta ve 3. maddede “araçlarda, sürücü hariç, araç veya taşıma hizmetlerinde süreli veya süresiz çalışan kişiler ile iş makinelerinde sürücüdenden gayri kişiler” olarak tanımlanmaktadır.

Eren’e göre yardımcı kişi kavramı geniş yorumlanmalıdır⁵⁰. Bu bakımdan şoför muavini, aracın manevra yapması sırasında işaret eden kişi gibi ücretli veya ücretsiz olarak aracın işletilmesine yardım eden kişiler bu kavramın kapsamında yer alır. Önemli olan; işletenin somut durumda, bir başkasının hizmetinden tabiiyet ilişkisi içinde yararlanmış ve yardımcının fiilinin aracın işletilmesiyle ilgisinin olmasıdır⁵¹. Ayrıca bir kişinin yardımcı sayılması için, aracın işletilmesi ve kullanılmasında kendisine bir görev verilmiş olması da gerekir. Meseleye işletenin, araçta bulunan yolcuların fiilinden sorumluluk bağlamında da değinen *Eren*’e göre; aracın kullanılmasına ilişkin olarak, sürücünün rızasıyla işlediği fiil nedeniyle bir başkasına zarar veren yolcunun bu fiilinden, işleten sorumlu olur. Oysa aracın işletilmesi ve kullanılmasında herhangi bir görev verilmemiş yolcunun yardımcı kişi sayılması, dolayısıyla işletenin bu kişinin verdiği zararlardan sorumluluğu söz konusu olmaz. Bununla birlikte kişi, sürücünün izni olmasa da, kazayı önlemek için aracın kullanımına müdahale etmişse, doğacak zarardan da işleten sorumlu olmalıdır⁵².

⁴⁶ EREN, Fikret: “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları”, AÜHFD, 39(1), 1987, s.188; BOLATOĞLU, Bolat: Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu (İşleten Kavramı ve Sorumluluğun Şartları), Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara 1988, s.118.

⁴⁷ EREN, s.189; ÖZSUNAY, Trafik Hukuku, s.64.

⁴⁸ EREN, s.189; ÖZSUNAY, Trafik Hukuku, s.50, 51.

Örnek kararlar için Y. 17. HD, 15.12.2016, E. 2014/17501, K. 2016/11569; Y. 17. HD, 05.07.2017, E. 2014/24856, K. 2017/7230.

⁴⁹ EREN, s.188; BOLATOĞLU, s.119.

⁵⁰ EREN, s.190. Aynı yönde ÇELİKTAŞ, s.71, 72.

⁵¹ EREN, s.191; BOLATOĞLU, s.121.

⁵² EREN, s.191. Aynı yönde BOLATOĞLU, s.127.

Görüldüğü üzere trafik sigortasında, işletenin fiilinden sorumlu olacağı kişilerin tespitinde kullanılan temel kriter; sigortalı aracı kullanan kişinin, işletenin rızasıyla kullanılmadığıdır. Böylece işletenin sorumluluk alanının da genişletilmesi sağlanmaktadır⁵³. Keza yukarıda belirtildiği üzere aracı çalan veya gasp eden kişiler, aracın kullanımında işletenin rızası olmadığı için, fiilinden sorumlu olunan kişilerden kabul edilmemekte ve işletene teminat veren sigortacı bu zararı tazmin etmekten kurtulabilmektedir. Dahası bu sigortada rıza unsuru mümkün olduğunca geniş de yorumlanmaktadır: Nitekim izinsiz kullanım KTK'nin 107. maddesindeki düzenleme uyarınca, ancak işletenin veya onun fiilinden sorumlu olduğu kişilerin herhangi bir kusuru olmadan sigortalı aracın çalınması veya gasp edilmiş olması durumunda ortaya çıkmaktadır⁵⁴. Hatta bazen rıza unsurunun göz ardı edilmesi dahi mümkündür⁵⁵.

Tabii işletenin, fiilinden sorumlu olduğu kişilerin bu şekilde geniş bir yorum tarzıyla belirlenmesi, trafik sigortası için gayet yerinde bir tutumdur. Keza akdi zorunlu da olan trafik sigortasıyla, işletenin menfaatinin korunmasının ötesinde, kaza nedeniyle mağdur olan kişilerin mümkün olduğunca tazminatsız kalmamasına ilişkin sosyal bir politika da gerçekleştirilmek istenir⁵⁶.

III. ZARAR VEREN ŞAHSIN, SİGORTA ETTİREN VEYA SİGORTALININ FİİLİNDEN SORUMLU TUTULAN KİŞİ OLARAK KABULÜNÜN ORTAYA ÇIKARDIĞI SONUÇLAR

1429/1. maddede yer alan düzenleme, sigortacının tazminat ödeme borcu üzerinde ortaya çıkanlar hariç, Yargıtay'ın konuya ilişkin kabullerinin de etkisiyle sigortacının halefiyet hakkı ve sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kabul edilen zarar veren üçüncü kişinin haksız fiile ilişkin tazminat sorumluluğu üzerinde de bazı sonuçlar doğurmaktadır.

Bu noktada şu husus belirtilmelidir: TTK'de, 1429/1. maddeye 6. Kitap'ta Genel Hükümler arasında yer verilmiştir. Zaten madde metninde sigorta ettiren ve sigortalının yanı sıra lehtardan da bahsedilmiştir. Dolayısıyla 1429/1. maddenin teorik olarak hem can, hem zarar sigortasında uygulanması mümkündür⁵⁷. Tabii bu durum, sigorta sözleşmesinin türüne göre farklı sonuçların çıkmasına yol açar. Ancak 1429/1. maddede yer alan düzenleme, bu çalışmada bir mal/zarar sigortası türü olan kasko sigortası bağlamında ele alındığından, zarar/mal sigortası bağlamında ortaya çıkan sonuçlar üzerinde durulacaktır.

A. Sigortacının, Sigorta Tazminatını Ödeme Borcu Üzerinde Doğan Sonuçlar

1429/1. madde, temin edilen riskin, sigorta ettiren veya sigortalının yanı sıra, bunların fiilinden sorumlu oldukları üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, sigortacının hangi koşullar altında tazminat ödeyeceğine ilişkin esasları belirleyen bir maddedir.

Olağan şartlar altında, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişi sigorta sözleşmesine yabancı üçüncü bir kişi olduğundan, bu kişinin kasıt veya ihmalle olsun riski gerçekleştirdiği her durumda, sigortacının tazminat ödemesi gerekirdi. Ancak riski gerçekleştiren üçüncü kişinin

⁵³ ÇELİKTAŞ, s.73.

⁵⁴ Olayda, işleten, aracını dinamosundaki arızanın tamiri için buzdolabı tamircisine bırakmış, 20 dakika içinde de onarım gerçekleştirilmiştir. Sonrasında kontak anahtarı üzerinde olduğu halde dükkanın önünde duran araç, başkası tarafından izinsiz alınarak kullanıldığı sırada kaza gerçekleşmiştir. Yargıtay tamircinin, motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan kişilerden olduğunun söylenemeyeceği ve yirmi dakika içinde gerçekleşen onarım ve araç üstünde bırakılan anahtar nedeniyle araç üstündeki hakimiyetin eylemli olarak tamirciye geçtiğinden bahsedilemeyeceği, bu nedenle KTK'nin 104. maddesi anlamında farazi işleten olarak kabul edilemeyeceği, ayrıca olaydaki gerçekleşme tarzına göre izinsiz kullanmanın KTK'nin 107. maddesi bakımından gerçek işletenin sorumluluğunu kaldırır nitelikte olmadığı sonucuna varmıştır, Y. 4. HD., 02.10.1989, E. 1989/5722, K. 1989/7198.

Bir başka karar için Y. 17. HD, 06.05.2013, E. 203/1288, K. 2013/6353.

⁵⁵ TANDOĞAN, Haluk: “İsviçre Hukukunda Motorlu Taşıt Aracı İşletenin Sorumluluğunun Niteliği, Şartları Birden Fazla İşletenin Sorumluluğu ve Türk Hukuku İçin Öneriler”, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 1973, s.200, 201.

⁵⁶ ÖZSUNAY, Ergun: “Çalınan ya da “İşleten”in İzni Dışında Yararlanılan Motorlu Taşıtların Neden Oldukları Zararlardan Dolayı Sorumluluk ve Buna İlişkin Gelişmeler”, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler IV. Sempozyumu, 7–8 Mart, Ankara 1980, s.13, 14–42; COHEN, Richard S.: “Insurance – Omnibus Clause – Unauthorized Driver Covered Where Car Used for Permitted Purpose”, William & Mary Law Review, 3(2), 1962, s.520.

⁵⁷Bu yönde ÜNAN, s.298. Gerçi Yazar maddede zararın tazmin edilmesinden bahsedilmesi durumunun can sigortalarına uygulanamayacağına işaret ettiğini de belirtir, s.298. Bu eleştiriye katılmakla birlikte, 1429/1. maddenin can sigortalarında da uygulama olanağı bulabileceği düşüncesindeyiz. Örneğin hayat sigortasında sigortalının, sigorta ettiren ve lehtar dışında, hizmetli gibi sigortalının fiilinden sorumlu tutulabilecek bir kişi tarafından ihmalle öldürülmesi hali de bu düzenleme sayesinde aksine bir düzenleme yapılarak, teminat dışı bırakılabilecektir.

sigortalıyla belli bir ilişki içinde olması, bu sonucu değiştirmektedir ki 1429/1. maddede işte bu değişen sonuçlar gösterilmiştir:

İlk zamanlarda sigortacının ancak tesadüfi olarak gerçekleşen risklerden sorumlu olup, sigortalının kusuruyla gerçekleştirdiği risklerin tazmin edilmeyeceği görüşü geçerli olsa da, yaşanan gelişmeler kusurdan doğan risklerin de teminat kapsamına alınmasını zorunlu kılmıştır⁵⁸. Bu durum, kanun koyucuları, kusurun sigortacının tazminatı ödeme borcuna olan etkisini ayrıca düzenlemeye zorlamış olmalıdır. Nitekim yukarıda ifade edilmeye çalışıldığı üzere, İsviçre kanun koyucusu ağır ihmali sigorta tazminatında indirim nedeni olarak kabul etmişken, Türk kanun koyucusu tercihini aksinin kararlaştırılmasına da izin vererek, sigorta tazminatının tam olarak ödenmesi yönünde kullanmıştır.

İşte 1429/1. maddedeki düzenlemeyle ilk olarak, sigortalının yanı sıra, onunla belli bir bağı olan üçüncü kişilerin, riski ağır kusurlarıyla gerçekleştirmiş olmasının sigortacının tazminat borcu üzerinde etkisi olmayacağı açıklığa kavuşturulmuştur. Ancak tarafların bu düzenlemenin aksini kararlaştırmalarının mümkün olduğu da belirtilmiştir. İkinci olarak ise 1429/1 maddede sigortalıyla belli bir bağı olan üçüncü kişinin, riski sigortalı lehine kasıtlı olarak gerçekleştirmesi halinde, sigortacının tazminatı ödemekten kurtulacağı ifade edilmiştir.

B. Sigortacının Halefiyet Hakkını Kullanamaması

1429/1. maddedeki düzenleme -Yargıtay'ın bu konudaki içtihadı nedeniyle- sigortacının halefiyet hakkına dayanarak, zarar veren ancak sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilere rücu etmesini de engellemektedir.

Aslına bakılırsa, 1429/1. maddede bu hususa ilişkin doğrudan bir düzenleme yoktur. Ayrıca sigortacının halefiyet hakkının düzenlendiği TTK'nin 1472. maddesinde istisna getirilmeden sigortacının, zarardan sorumlu olan herkese karşı halefiyet hakkını kullanabileceği belirtilmiştir.

Yine de doktrin ve Yargıtay'ın içtihatlarıyla, sigortacının halefiyet hakkını kullanamayacağı bir grup kişinin oluşturulduğu görülür. Bunlardan ilki başkası lehine yapılan sigortalarda, zararı gerçekleştiren sigorta ettirendir. Gerek doktrin gerek Yargıtay bakımından, hakim görüş sigortacının, sigorta ettirene karşı halefiyet hakkını kullanamayacağı yönündedir⁵⁹.

Yargıtay tarafından, sigortacının halefiyet hakkına dayanarak rücu edemeyeceği kabul edilen diğer bir grup ise 1429/1. madde kapsamında sigortalının fiilinden hukuken sorumlu olduğu kişilerdir.

Aslında TTK'de olmasa da, farklı gerekçe ve amaçlarla sigortacının halefiyet hakkını, sigortalıyla belli türden ilişkisi olan kişilere karşı kullanamayacağını söyleyen düzenlemelere, başka ülkelerde rastlanılmaktadır⁶⁰. Bu konuda dile getirilen gerekçelerden başındaysa, sigortalının, uğradığı zarara rağmen, aralarındaki ilişkinin niteliği gereği tazminat talebinde bulunmayacağı kabul edilen kişilere karşı, sigortacının da halefiyet hakkını kullanmaması gerektiğine ilişkin görüş vardır⁶¹. Gerçekten de, sigortalının zarara neden olan eşinden tazminat

⁵⁸ ARSEVEN, Haydar: Sigorta Hukuku, 2. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul 1991, s.190.

⁵⁹ Bu görüşün temelinde 6762 s. eTTK'de halefiyet hakkının düzenlendiği 1301. maddedeki düzenlemeyle ilgili tartışma vardır. Bu düzenlemeye göre sigorta ettirenin maruz kaldığı zarardan dolayı üçüncü şahsa karşı sahip olduğu dava hakkı, tazmin ettiği bedel nispetinde sigortacıya intikal eder. Tartışma bu düzenlemede kullanılan "üçüncü şahıs" kavramına ilişkindir ve metinde de işaret edildiği gibi, çoğunluk sigorta sözleşmesinin tarafı ve primleri ödeyen sigorta ettirenin, 1301. madde uyarınca üçüncü şahıs sayılamayacağını kabul eder. Bu konuda KENDER, Rayegan: Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Baskı, X11. Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s.372.

Örnek kararlar için Y. 11. HD, 02.07.2014, E. 2014/1878, K. 2014/12678; Y. 11. HD, 08.04.2011, E. 2009/3060, K. 2011/4079.

6102 s.TTK'de bu kavram kullanılmamış olmasına rağmen doktrin ve Yargıtay eski görüşünü sürdürüyor gözükmektedir. Kaldı ki 6762 s.eTTK zamanında da 1301. maddede anılan üçüncü kişi kavramının sigorta sözleşmesini akdetme eyleminden bağımsız olarak değerlendirilmesi ve bu kavramın menfaati sigorta edilmeyen kişi şeklinde anlaşılması gerektiğine dair görüşler ileri sürülmüştür, Y. 11. HD, 08.04.2011, E. 2009/3060, K. 2011/4079 s.kararda yer alan karşı görüş. Yine KILIÇOĞLU da sigortalının farklı bir kimse olduğu durumlarda, sigorta ettirenin dahi rücu edilebilecek kişileri anlatan üçüncü kişi kavramının kapsamına gireceğini söyler, s.409.

⁶⁰ BASEDOW, Jürgen/BIRDS, John/CLARKE, Malcolm/COUSY, Herman/HEISS, Helmut/LOACKER, Leander D. (Ed.): Principles of European Insurance Contract Law: (PEICL), European Law Publishers GmbH, Munich 2009, s 259, 260; KILIÇOĞLU, s.402 vd; OMAĞ, Merih Kemal: Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s.119, dn. 15.

⁶¹ BASEDOW/BIRDS/CLARKE/COUSY/HEISS/LOACKER, s.259; KILIÇOĞLU, s.403. Krş. OMAĞ, s.123.

talebinde bulunmayacağını kabul etmek, garip bir varsayım olmasa gerektir.

Sigortacının halefiyet hakkı uyarınca zarar verilen kişiye ödetilecek tazminatın –yine aralarındaki ilişkinin niteliği gereği- neticede sigortalının bütçesine yansiyacak olması da başka bir gerekçedir⁶². Örneğin eşe ödetilecek tazminatın, sigortalıya yansiyacağı barizdir. Keza zararı ödeyen kişinin, bu meblağ için hukuki (de jure) veya fiili (de facto) olarak, sigortalıya başvurabilecek bir konumda olması da böyledir⁶³. Başka bir gerekçeyse sigorta sözleşmesinin örtülü olarak bu kişilerin de lehine yapılmış olduğuna dair kabulden doğar⁶⁴. Ancak sigortalının çalışanları söz konusu olduğunda, dile getirilen temel gerekçe, çalışma barışının korunmasıdır⁶⁵.

Bu yönden, Yargıtay 1429/1. madde anlamında fiilinden sorumlu olunan kişilere adeta sigortalıymış gibi muamele etmekte olup, sigortacının kendi sigortalısına rücu edemeyeceği ilkesini işletiyor gibi gözükmektedir⁶⁶:

Sigortalı; kiralama işi yapan bir şirkettir. X'e kiraladığı araç hasar görünce, X ve sigortacıya karşı zararın tazmini için dava açmıştır. İlk derece mahkemesi her iki davalı bakımından da kabul kararı vermiştir. Yargıtay ise araç kiralandığından, X'in aracı sigortalının onayıyla kullandığını, 6762 s. eTTK'nin 1278 (6102 s. TTK m.1429/1) maddesi uyarınca aracı sigortalının onayıyla kullanan kişinin fiilinin sigortalının dışında mütalaa edilmesinin, dolayısıyla X'in üçüncü kişi olarak görülmesinin mümkün olmadığını, ancak X'in aracı aynen iadeyle yükümlü olduğundan aradaki kira sözleşmesi nedeniyle hasardan sorumlu olduğunu belirtmiştir. Yine de Yargıtay'a göre; (X, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişi olduğundan) hasarı sigortacı ödeyecektir. Sigortacı tazminatı ödemediğindeyse, 1278. madde gereğince sorumluluğu ortadan kalkacağından, tahsilde tekerrür olmasın diye ilk derece mahkemesinin kararı X lehine bozulmuştur⁶⁷.

Oysa sigorta sözleşmesinin kanun⁶⁸ veya taraflar arasındaki anlaşma gereğince, fiilinden sorumlu olunan kişilerin de lehine yapıldığı söylenemediği sürece bu mümkün değildir. Ek olarak 1429/1. madde, poliçede somut olarak gösterilenler dışında başka kimlerin de menfaatinin koruma altına alınmış sayılacağına ilişkin bir düzenlemeyi içermez. Tersine maddede sigorta sözleşmesine yabancı, ancak sigortalıyla ilişkisi olan üçüncü kişilerin fiillerinin sigorta tazminatı üzerindeki etkisi düzenlenmiştir. Nitekim, *Atabek*'e göre; Kanun'da bir açıklık olmadığı için sigortacı, halefiyet hakkına dayanarak sigortalının hukuken fiilinden sorumlu olduğu kişiler

⁶² KILIÇOĞLU, s.403; BOZER, Ali: Sigorta Hukuku, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1965, s.215. Krş. OMAĞ, s.123.

⁶³ BASEDOW/BIRDS/CLARKE/COUSY/HEISS/LOACKER, s.259.

⁶⁴ BASEDOW/BIRDS/CLARKE/COUSY/HEISS/LOACKER, s.259.

⁶⁵ Report of the Inter – Departmental Committee, Ministry of Labour and National Service: “Lister v. The Romford Ice and Cold Storage Company Limited”, https://archive.org/stream/op1265954-1001/op1265954-1001_djvu.txt (Erişim Tarihi: 02.05.2019); HARPWOODS, Vivienne H., Modern Tort Law, Seventh Edition, Routledge – Cavendish, Abington Oxon 2009, s.364.

Sigortacının, zarardan sorumlu çalışana niçin rücu edemeyeceği, temel olarak çalışanın haksız fiili için tazminat ödeyen işverene, işçisine rücu etme hakkının verilmesinin yerindeliği, verilecekse de şartlarının ne olması gerektiğine ilişkin tartışmaya dayanır. Keza çalışana karşı rücu edilmesine izin vermenin sanayinin gelişimi, işçi – işveren ilişkileri, modern risk dağılımının gerçekleştirilmesi ve nimeti elde edenin külfetine katlanmasını sağlama amacı güden adam çalıştırmanın sorumluluğunun etkinliği üzerinde olumsuz etkileri olacaktır. Bu konudaki tartışmalar için WEIR, Tony: “Subrogation and Indemnity”, The Cambridge Law Journal, 71(1), 2012, s.1–7; FOLKENROTH, John C: “The Employer’s Indemnity Action”, Louisiana Law Review, 34(1), 1973, s.87; PROCACCIA, Uriel: “Vicarious Tort Liability, Employer’s Liability Insurance and Subrogation: A Problem of Conflicting Policies”, Insurance Law Journal, 1972, s.471–476; DOWLING, Thomas: “Can Employers Sue Employees for Insured Wrongs?”, <https://hdm.ie/can-employers-sue-employees-for-insured-wrongs/> (Erişim Tarihi: 03.05.2019).

Türk kanun koyucusuysa adam çalıştırandan yana tavır alarak, çalışana rücu edilmesine izin vermiştir (TBK m.66/4), ÇELİK, Nazlı Hilal: Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s.268 vd.

⁶⁶ Örnek olarak: Y. 11. HD, 28.06.2018, E. 2016/11534, K. 4903; Y. 11. HD, 06.06.2014, E. 2014/4364, K. 2014/10853.

⁶⁷ Y. 17. HD, 24.11.2009, E. 2009/5652, K. 2009/7951.

Yargıtay, bu görüşünü bazı kararlarında Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın hükümleriyle destekliyor olsa da (Y. 11. HD, 15.09.2003, E. 2003/1768, K. 2003/7801; Y. 3. HD, 10.06.1992, E. 1992/1204, K. 1992/12050; Y. 11. HD, 30.11.2006, E. 2005/12444, K. 2006/12592; Y. 11. HD, 03.03.1980, E. 1980/1171, K. 1980/1979) , aynı mantığı Genel Şartlar'a hiç atıf yapılmayan kararlarında (Y. 11. HD, 10.05.2001, E. 2001/1960, K. 2001/4102; Y. 17. HD, 14.07.2008, E. 2008/920, K. 2008/3940; Y. 17. HD, 24.11.2008, E. 2008/4291, K. 2008/5466) veya üçüncü şahıs mali sorumluluk sigortası gibi diğer türden sigorta sözleşmelerinde de (Y. 11. HD, 06.06.2014, E. 2014/4364, K. 2014/10853; Y. 11. HD, 28.06.2018, E. 2016/11534, K. 4903) kullanmaktadır.

⁶⁸ Mesela TTK'nin 1473/2. maddesinde; sigortalının işletmesiyle ilgili sorumluluğu için yapılan sigortanın, aksine düzenleme olmadıkça sigortalının temsilcisi ve işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılayacağı düzenlenmiştir.

aleyhine de dava açabilecektir⁶⁹. Ayrıca bu yorum tarzıyla, tarafların yaptıkları sigorta sözleşmesinin kapsamına, sorumluluk sigortası teminatı da eklenmiş olmaktadır.

Peki acaba 1429/1. maddede sigortacı tazminat ödemeye mahkum edildiği için, dolaylı olarak sigortacının halefiyet hakkına dayanarak fiilinden sorumlu olunan kişilere rücu etmesinin yasaklandığı söylenebilir mi?

Yukarıda İsviçre Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nun, TTK'nin 1429/1. maddesinin muadili olarak kabul edilebilecek 14/3. maddesiyle riskin, sigortalının ev halkından veya fiillerinden sorumlu olduğu kişilerden birisi tarafından kasit veya ağır ihmalle gerçekleştirilip, sigortalının da bunların üstündeki gözetim ve denetim yükümlülüğünü ağır ihmalle ihlal ettiği durumlarda, sigorta tazminatının indirimli olarak, sigortalının gözetim yükümlülüğünü hafif ihmalle ihlal ettiği veya riskin, sigortalı, sigortalının ev halkı veya fiilinden sorumlu olduğu kişilerden birisince hafif ihmalle gerçekleştirildiğindeyse, tazminatın tam olarak ödeneceğinin düzenlendiğinden bahsedilmişti. Oysa bu düzenlemeye karşılık VVG'nin 72/3. maddesinde; sigortacının halefiyet hakkını ancak, zararın sigortalıyla birlikte yaşayan veya sigortalının fiilinden sorumlu olduğu bir kişinin hafif ihmaliyle gerçekleşmesi durumunda kullanamayacağı belirtilmiştir.

Avustralya'da ise sosyal ilişkileri zedeleyeceği gerekçesiyle sigortalının, açık veya örtülü olarak sigortalı aracı kullanmasına izin verdiği⁷⁰ veya aralarında ailevi yahut diğer bir kişisel ilişki olduğu için, tazminat talep etmediği ve etmeyeceğinin de mantıklı olarak beklenebileceği üçüncü kişilere karşı, sigortacının da halefiyet hakkına dayanarak rücu etmesi kanunla yasaklanmıştır⁷¹. Ancak zarar veren kişinin sigortalıya karşı doğan sorumluluğu için kendine ait bir sigortası olduğu veya davranışında ağır kusurlu veya kasıtlı olduğu sürece bu yasak da kalkmaktadır⁷².

Yani riskin sigortalıyla belli bir ilişkisi olan kişilerce gerçekleştirilmesi durumunda, sigortacının tazminatı ödemekle yükümlü olup olmayacağı başka, bu kişiler tarafından gerçekleştirilen zararı tazmin eden sigortacının, bu kişilere halefiyet hakkına dayanarak rücu edip edemeyeceği başka bir meseledir ve ayrı ayrı yahut birbiriyle bağlantılı olarak çözülmesi, ilgili toplumun adalet anlayışı ve tabii olduğu koşullara bağlıdır. Dolayısıyla 1429/1. maddede sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin verdiği zararı tazminle yükümlü tutulmuş olması tek başına, sigortacının bunlara karşı halefiyete dayalı olarak rücu etmesinin yasaklandığı şeklinde yorumlanmasını sağlamaz.

C. Zarar Veren Şahsın İşlediği Haksız Fiilden Sorumsuzluğunun Ortaya Çıkması

Bilindiği üzere, zarar sigortalarına hakim ilkelerin başında, zenginleşme yasağı gelir. Burada sigortanın fonksiyonu; sigorta ettirenin malvarlığının zarar olayından önceki duruma getirilmesidir⁷³. Dolayısıyla sigorta tazminatını alan sigortalı, aynı zarar için zararı gerçekleştiren

⁶⁹ ATABEK, s.183.

⁷⁰ Bu hükmün düzenlendiği Avustralya Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun 65. maddesinde ayrıca bir tarif yapılmaması olsa da, aracı kullanmasına izin verilen kişiler bir başka kaynaktan, sigortalıyla yakın ailevi veya benzeri kişisel ilişki içinde olan kişiler olarak tanımlanmıştır, The Law Reform Commission: "Report Consumer Insurance Contracts" (2015), s.142, https://www.lawreform.ie/_fileupload/Reports/r113.pdf (Erişim Tarihi: 08.05.2019).

Avustralya Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun (Insurance Contracts Act) 65. maddesindeki bu düzenleme için bkz. Insurance Contracts Act 1984, <https://www.legislation.gov.au/Details/C2019C00115> (20.02.2020).

⁷¹ MERKIN, Rob/STEELE, Jenny: Insurance and the Law of Obligations, Oxford University Press, Great Britain/New York 2013, s.135; SKINNER, Matthew/COSS, Justin: "Subrogation", s.13, <https://www.allens.com.au/pubs/pdf/insur/pap7jun06.pdf> (Erişim Tarihi: 08.05.2019); Australian Law Reform Commission: "Insurance Contracts" ((1982) ALRC 20), Australian Government Publishing Service Canberra 1982, Summary of Recommendations, Subrogation, Rights Again Employees, 61. paragraf, <http://www.austlii.edu.au/cgi-bin/sinodisp/au/other/lawreform/ALRC/1982/20.html?stem=0&synonyms=0&query=law%20reform%20insurance%20contracts> (Erişim Tarihi: 09.05.2019). Ayrıca, Australia Insurance Contracts Act 1984, Part VIII – Subrogation, Section 66.

⁷² SKINNER/COSS, s.13; MERKIN/STEELE, s.135; Australian Law Reform Commission: "Insurance Contracts" ((1982) ALRC 20), Australian Government Publishing Service Canberra 1982, Subrogation, Rights Again Family, 60. paragraf, <http://www.austlii.edu.au/cgi-bin/sinodisp/au/other/lawreform/ALRC/1982/20.html?stem=0&synonyms=0&query=law%20reform%20insurance%20contracts> (Erişim Tarihi: 09.05.2019); The Law Reform Commission: "Report Consumer Insurance Contracts" (2015), s.142, https://www.lawreform.ie/_fileupload/Reports/r113.pdf (Erişim Tarihi: 08.05.2019);

BROOK CLYDE, Nigel (ed.): Insurance & Reinsurance: Jurisdictional Comparisons, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell - Thomson Reuters UK Limited, London 2012, s.33. Ayrıca, Australia Insurance Contracts Act 1984, Part VIII – Subrogation, Section 65.

⁷³ OMAĞ, s.4, 5.

kişiye de başvuramaz. Bu hak halefiyet yoluyla, ödediği tazminat miktarınca sigortacıya geçer⁷⁴.

Bir önceki başlıkta açıklanmaya çalışıldığı üzere Yargıtay verdiği kararlarla 1429/1 uyarınca sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilere karşı, sigortacının halefiyete dayanarak rücu etmesini engellemektedir. Oysa zenginleşme yasağı nedeniyle, sigortacıdan tazminat alan sigortalı da -ödenen tazminat miktarınca- zararı gerçekleştirmesine rağmen bu kişilere başvuramayacaktır⁷⁵. Böylece 1429/1. maddede, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu belirtilen kişiler için haksız fiil sorumluluğundan muafiyet hali ortaya çıkarılmaktadır. Bu sonuç, Yargıtay'ın sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin tespitinde tek başına rıza kriterini kullandığında, hem sigortacı, hem primleri ödeyen kişi olarak sigorta ettiren açısından haksız sonuçların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Keza sigortacının riskini üstlenmeyi taahhüt etmediği; prim almadığı üçüncü kişiler de teminat kapsamına dahil olmaktadır.

VI. DEĞERLENDİRME

Bize göre, 865 s. eTTK'den bu yana, 6102 s. TTK'nin 1429/1. maddesinde yer verilen düzenlemenin amacı; riskin sigorta ettiren veya sigortalının yanı sıra, bunlarla belli bir bağı olan üçüncü kişilerce gerçekleştirilmesi durumunda, sigortacının hangi koşullarda tazminat ödeyeceğini göstermektir. Dolayısıyla maddede geçen fiilinden sorumlu olunan kişi kavramının da bu amaç doğrultusunda yorumlanması gerekir.

Bu doğrultuda 1429/1. maddede yer alan düzenlemenin, sorumluluk sigortasına özgü bir düzenleme olarak görülemeyeceği düşüncesindeyiz. Kanun koyucunun amacı, fiilinden sorumlu olunan kişinin verdiği zarardan ötürü ödenecek tazminat için sigorta yapılabileceğini bildirmek olsaydı, ayrıca sigorta ettiren ve sigortalının (sigortadan faydalanan) kasıtlı veya ihmalkâr davranışlarının sonuçlarını düzenlemezdi. Kaldı ki özellikle 6102 s. TTK bakımından bu görüşün kabulüne olanak yoktur. Zira madde Genel Hükümler içinde tüm sigortaları kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

1429/1. maddenin amacı ile çelişeceği için, meseleye TTK'nin 1412. maddesinde anılan "temsilci" kavramı bağlamında da yaklaşamayacağı düşüncesindeyiz. Zira bu durumda riskin, kiracılar gibi sigortalının davranışları üzerinde kontrol ve bilgisi olmadığı kişilerce gerçekleştirilmesi halinde dahi, sigortacının tazminat ödeme borcundan kurtulması gündeme gelebilecektir.

Yargıtay'ın konuyla ilgili uygulamasına gelince; öncelikle Yargıtay'ın fiilinden sorumlu olunan kişileri, sadece sigortalı aracın sigortalı tarafından rıza ile verilip verilmediği kriterine göre belirleyen görüşüne katılmıyoruz. Gerçi son dönemde farklı yönde kararlar alınıyor olsa da, bu yorum tarzından vazgeçilip geçilmediği hala belirsizdir.

Her şeyden önce biz, Yargıtay'ın kasko sigortası bakımından fiilinden sorumlu olunan kişilerin tespitinde kullandığı rıza kriteri için, trafik sigortasında işletenin fiilinden sorumlu olduğu kişilerin tespitinde kullanılan rıza kriterinden esinlendiğini düşünüyoruz. Halbuki, trafik sigortasında rıza kriterinin kullanılması, mağdura zararını tazmin olasılığını artırma amacına hizmet eder. Bir mal sigortası olan kasko sigortasındaysa, teminatın bu derece genişletilmesine izin veren, bu tür sosyal amaçlar yoktur.

Yine de acaba 429/1. madde bağlamında sigortalının fiilinden sorumlu olacağı kişiler rıza kriterine göre belirlenemez mi? Sorusu cevaplanmalıdır:

Bize göre 1429/1. maddenin düzenlenme amacı esas olarak, riskin sigortalıyla yakın ve/veya bağımlı bir ilişki içinde olan üçüncü kişilerce gerçekleştirilmesinin, sigorta tazminatı üzerindeki etkisini düzenlemektir. Dolayısıyla aracın sigortalının rızasıyla verildiği herkesin, sigortalı bu türden bir ilişki içinde olduğunun kabul edilmesi anlamlı bir sonuç değildir ki Yargıtay kararlarında görüldüğü üzere, fiilinden sorumlu olunan kişilerin park görevlisi hatta tüzel kişilere kadar genişlemesine yol açar. Dolayısıyla, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerin tespitinde, tek başına rıza kriterinin kullanılmasının sigorta mantığına aykırı ve haksız

⁷⁴ OMAĞ, s.43; JACOBWITZ, Beth: "Denial of Subrogation Rights – A Question for the Court or the Legislature: Weinberg v. Dinger", St. John's Law Review, 62:99, 1987, s.112, dn. 72.

⁷⁵ Halefiyet hakkının aynı zamanda zarar verenin, herhangi bir karşılık ödemediği halde sigorta sözleşmesinin varlığı sayesinde sorumluluktan kurtulmasını engelleme amacına da hizmet ettiğine dair OMAĞ, s.45–122; JACOBWITZ, s.112, dn. 72, 113.

sonuçlara yol açtığı düşüncesindeyiz.

Dahası Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları'nda da sigortalının fiilinden sorumlu kişilerin tespiti rıza unsuruna bağlanmamıştır. Keza, A.5/5.6. maddede taşıtın, sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişilerce kaçırılması veya çalınmasından doğan zararlar teminat dışında bırakılmıştır. Buna göre rıza kriteri esas alınmış olsaydı, aracın kaçırılmasında veya çalınmasında sigorta ettirenin rızası olamayacağına göre, aracı kaçırın veya çalan kişinin de fiilinden sorumlu kişi olarak görülüp tanımlanmasına imkan olmazdı.

Öte yandan Yargıtay'ın -özellikle sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişinin tespitinde tek başına rıza kriterini kullanmaktan vazgeçmediği veya 1429/1. maddenin düzenleme amacına uygun bir kriter belirlemediği sürece- 1429/1. maddeyi, sigorta korumasını, fiilinden sorumlu olunan kişilere de teşmil eden ve sigortacının halefiyet hakkını sınırlandıran bir madde olarak gören anlayışına da katılmıyoruz. Keza bu anlayış mal sigortalarına hakim olan zenginleşme yasağı nedeniyle, haksız fiil sorumluluğundan haklı bir gerekçe olmadığı halde muaf tutulan geniş bir kitle oluşturmaktadır⁷⁶.

Peki 1429/1. madde ve burada geçen sigortalının hukuken fiilinden sorumlu olduğu kişi kavramı nasıl yorumlanmalıdır.

Yukarıda 1429/1. maddede aslen riskin, sigortalının yanı sıra fiilinden sorumlu tutulduğu üçüncü kişilerce gerçekleştirilmesinin, sigorta tazminatının ödenmesine olan etkilerinin düzenlendiğinden bahsedilmişti. Nitekim düzenlemede riskin kasıtlı gerçekleştirilmesi halinde sigortacının tazminat ödemekten kurtulacağı, ihmalle gerçekleştirilmesi durumundaysa kural olarak tazminatın tam olarak ödeneceği açıklanmıştır. Dikkati çeken; riskin kusurla gerçekleştirilmesinin, sigortalı ve fiilinden sorumlu tutulduğu üçüncü kişi bakımından aynı sonuca bağlanmış olmasıdır. Yani sigortalı, bu üçüncü kişinin fiilinden sanki kendisinin fiili gibi etkilenecektir. Bu yönden, Yargıtay'ın 1429/1. madde açısından fiilinden sorumlu olunan kişileri “fiili, sigortalının fiili gibi görülebilecek kişiler” olarak yorumlayan görüşü isabetlidir. Bize göre üçüncü kişinin fiilinin sigortalının fiili gibi görülmesini sağlayacak kriter, sigortalı ile bu kişi arasında yakın ve/veya bağımlı ilişkinin varlığıdır. Dolayısıyla bir kişinin, fiilinden sorumlu olunan kişi olarak kabulü için sigortalıyla, fiili sigortalının fiiliymiş gibi kabul edilebilecek derecede yakın ve/veya bağımlı bir ilişki içinde olması gerekir.

Bu bakımdan 1429/1. maddede “fiili sigorta ettiren veya sigortalının fiili gibi kabul edilebilecek kadar sigorta ettiren veya sigortalıyla yakın ve/veya bağımlı bir ilişki içinde bulunan kişi ve çalışanlar”dan bahsedilmesi daha isabetli olurdu. Bu deyim ayrıca maddede yer verilmemesi bir eksiklik olan eş, çocuk, ebeveyn, partner gibi kişileri de kapsayacak genişliktedir.

Bu kişilerin kapsamıysa, hayat tecrübeleri dikkate alınarak, doktrin ve yargı tarafından belirlenmelidir. Ancak sigortalıyla, hayatını evlilik, akrabalık ve bunlara benzer bir temelde paylaşanlar ve sigortalıya ekonomik açıdan bağımlı olup, emir ve talimatı altında olanların bu kapsamda olacağı hemen söylenebilir. Bu yönden TBK'nin 66. maddesi uyarınca bağımlı çalışanların kapsama dahil olduğu, 116. maddede düzenlenen ve bağımlı bir ilişkinin zorunlu olmadığı yardımcı kişilerinse kural olarak kapsam dışı olduğu da kabul edilmelidir.

V. SONUÇ

6102 s. TTK'nin 1429/1. maddesindeki düzenlemenin temel amacı riskin, sigorta ettiren ve sigortalının yanı sıra, bu ikisi ile ilişkisi olan üçüncü kişilerce gerçekleştirilmesi halinde, sigorta tazminatını ödeme borcunun hangi koşullar altında doğacağını göstermektir. Bu bakımdan maddede geçen sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiilinden sorumlu olduğu kişi kavramı, zarar veren üçüncü şahsın sigorta ettiren veya sigortalı yakın ve/veya bağımlı bir ilişki içinde olup olmadığı dikkate alınarak yorumlanmalıdır. Bu nedenle fiilinden sorumlu olunan kişilerin tespitinde, sigortalı aracın rızayla verilmiş olması tek başına bir kriter olarak kullanılamaz. Ek olarak son dönemde verilen Yargıtay kararları bakımından sigortalıyla, zarara yol açan üçüncü kişi arasında yapılmış sözleşmeler, bu sözleşmelerin üçüncü kişi için doğurduğu yükümlülükler bakımından değil, aradaki bu yakın ilişkiye işaret edip etmediği bakımından değerlendirilmelidir.

⁷⁶ Gerçi, olması gereken bakımından sigortalının kendisine verdiği zarara rağmen tazminat talep etmeyeceği kabul edilebilecek, ailevi ve benzeri kişisel bir ilişki içinde olduğu kişiler ile sigortalının gözetim ve denetimi altında olup, ekonomik yönden ona bağlı çalışanlarına karşı, sigortacının halefiyet hakkını kullanamaması gerektiğini düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

- ARSEVEN, Haydar: Sigorta Hukuku, 2. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul 1991.
- ATABEK, Reşat: Sigorta Hukuku, Duygu Matbaası, İstanbul 1950.
- BASEDOW, Jürgen/BIRDS, John/CLARKE, Malcolm/COUSY, Herman/HEISS, Helmut/LOACKER, Leander D. (Ed.): Principles of European Insurance Contract Law: (PEICL), European Law Publishers GmbH, Munich 2009.
- BOLATOĞLU, Bolat: Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu (İşleten Kavramı ve Sorumluluğun Şartları), Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara 1988.
- BOZER, Ali: Sigorta Hukuku, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1965.
- BROOK CLYDE, Nigel (ed.): Insurance & Reinsurance: Jurisdictional Comparisons, Jurisdictional Comparisons, Sweet & Maxwell - Thomson Reuters UK Limited, London 2012.
- COHEN, Richard S.: “Insurance – Omnibus Clause – Unauthorized Driver Covered Where Car Used for Permitted Purpose”, William & Mary Law Review, 3(2), 1962, s.520–522.
- ÇELİK, Nazlı Hilal: Adam Çalıştırmanın Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- ÇELİKTAŞ, Demet: 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nda İşletenin Hukuki Sorumluluğu, Karınca Matbaacılık, İzmir 1987.
- DOWLING, Thomas: “Can Employers Sue Employees for Insured Wrongs?”, <https://hdm.ie/can-employers-sue-employees-for-insured-wrongs/> (Erişim Tarihi: 03.05.2019).
- EREN, Fikret: “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları”, AÜHFD, 39(1), 1987, s.159–212.
- FOLKENROTH, John C: “The Employer’s Indemnity Action”, Louisiana Law Review, 34(1), 1973, s.79-87.
- HARPOODS, Vivienne H., Modern Tort Law, Seventh Edition, Routledge – Cavendish, Abington Oxon 2009.
- JACOBWITZ, Beth: “Denial of Subrogation Rights – A Question for the Court or the Legislature: Weinberg v. Dinger”, St. John’s Law Review, 62(1), 1987, s.99–113.
- KELLER, Max/TÄNNLER, Karl: Kommentar zum Schweizerischen Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag Die Allgemeinen Bestimmungen, Band I, Verlag K J Wyss Erben AG, Bern 1968.
- KENDER, Rayegan: Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Baskı, X11. Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- KILIÇOĞLU, Ahmet: “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”, AÜHFD, 31(1), 1974, s.395–446.
- KOENIG, Willy: Schweizerisches Privatversicherungsrecht, 3. Auflage, Verlag Herbert Lang & Cie, Bern 1967.
- MERKIN, Rob/STEELE, Jenny: Insurance and the Law of Obligations, Oxford University Press, Great Britain/New York 2013.
- OMAĞ, Merih Kemal: Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011.
- ÖZSUNAY, Ergun: “Trafik Hukukunda Araç Sahibinin Fiil ve Davranışlarından Sorumlu Olduğu Şahıslar”, BATİDER, IV, 1967, s.1–64, (Trafik Hukuku).
- ÖZSUNAY, Ergun: “Çalınan ya da “İşleten”in İzni Dışında Yararlanılan Motorlu Taşıtların Neden Oldukları Zararlardan Dolayı Sorumluluk ve Buna İlişkin Gelişmeler”, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler IV. Sempozyumu, 7–8 Mart, Ankara 1980, s.11-52.
- PROCACCIA, Uriel: “Vicarious Tort Liability, Employer’s Liability Insurance and Subrogation: A Problem of Conflicting Policies”, Insurance Law Journal, 1972, s.471–476.
- SIEBER, Philipp/HÜSSER, Heinz, Kommentar zu den schweizerischen Haftpflichtbestimmungen, Dike Verlag AG, 2016.
- SKINNER, Matthew/COSS, Justin: “Subrogation”, s.1 - 22, <https://www.allens.com.au/pubs/pdf/insur/pap7jun06.pdf> (Erişim Tarihi: 08.05.2019).
- SÜSSKIND, Marcel: “Versicherungsvertragsgesetz Nachführungsband (Basler Kommentar)“, in Honsell, Heinrich/Vogt, Nedim Peter/Schnyder, Anton K./Grolimund, Pascal (ed.), Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2012.
- TANDOĞAN, Haluk: “İsviçre Hukukunda Motorlu Taşıt Aracı İşletenin Sorumluluğunun Niteliği, Şartları Birden Fazla İşletenin Sorumluluğu ve Türk Hukuku İçin Öneriler”, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 1973, s.195–235.
- ÜNAN, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, C. I Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 2016.
- WEIR, Tony: “Subrogation and Indemnity”, The Cambridge Law Journal, 71(1), 2012, s.1–7.
- Report of the Inter – Departmental Committee, Ministry of Labour and National Service: “Lister v. The Romford Ice and Cold Storage Company Limited”, https://archive.org/stream/op1265954-1001/op1265954-1001_djvu.txt (Erişim Tarihi: 02.05.2019)
- Australian Law Reform Commission: “Insurance Contracts” ((1982) ALRC 20), Australian Government Publishing Service Canberra 1982, <http://www.austlii.edu.au/cgi-bin/sinodisp/au/other/lawreform/ALRC/1982/20.html?stem=0&synonyms=0&query=law%20reform%20insurance%20contracts> (Erişim Tarihi: 09.05.2019).
- The Law Reform Commission: “Report Consumer Insurance Contracts” (2015), https://www.lawreform.ie/_fileupload/Reports/r113.pdf (Erişim Tarihi: 08.05.2019).